

DALGAS PÅ DJURSLAND

Kik på et kort over Djursland – så vil du straks se, at halvøen er usædvanligt skovrig. En tur i bil f.eks. mellem Kolind og Ebeltoft bekræfter indtrykket – den foregår stort set gennem skov hele vejen.

Sådan har det ikke altid været. Godt nok var Djursland næsten totalt skovdækket tilbage i oldtid og middelalder, men i løbet af 1500- og 1600-tallet forsvandt skovene. Skibsbyggeri, svenskekrige, behovet for brændsel og kvægets afgræsning, hvor nye træer var på vej, gjorde sit. I stedet bredte flyvesandet og lyngen sig. I 1700-tallet var der flyvesand det meste af vejen mellem Thorsager og Grenaa, og Mols Bjerge var helt op i 1900-tallet bare eller lyngdækkede.

Landbrugsreformerne sidst i 1700-tallet tog fat på problemet, der mere eller mindre gjaldt hele Danmark. Hedeopdyrkning, udtørring af søer, tilplantning af klitter og flyvesand, anlæg af plantager, vejanlæg og meget mere kom på dagsordenen.

Krigen 1864 og tabet af Slesvig og Holsten betød et vældigt skub fremad for plantningssagen. Nu blev det en patriotisk og fædrelandskærlig indsats at være med til at opdyrke hede og plante skov: "Hvad udad tabes, skal indad vindes". Helt afgørende blev dannelsen af Hedeselskabet i 1866. Dets direktør og utrættelige agitator blev Enrico Dalgas, der fra 1859 boede i Aarhus. Dets formand blev gennem en menneskealder godsejer Ferdinand Mourier-Petersen fra Rugaard på Øst-Djursland. Han var ikke mindre utrættelig, men arbejdede på de indre linjer, mens Dalgas tegnede "firmaet" udadtil. Et umage par, men tilsammen næsten uovervindelige.

Især efter at Aarhus-Grenaa jernbanen var anlagt i 1877 blev det let for Dalgas at komme til Djursland. Plantningssagens forkæmpere på Djursland benyttede sig af det. Vi kender flere af møderne, hvor Dalgas' tilstedeværelse og argumentation resulterede i nye store plantnings-initiativer.

1887 fik en af plantningssagens forkæmpere på Mols, lærer N. P. Pedersen i Strands, Dalgas med til et møde på Fuglsø Kro. Ferdinand Mourier-Petersen var også til stede, men holdt sig vanen tro i baggrunden – men alene hans tilstedeværelse har virket. Et synligt resultat af mødet blev Vistoft og Knebel plantager.

I 1889 fik en anden plantningsforkæmper, lærer Kr. Holm i Feldballe, Dalgas med til et møde på Rønne Kro. Resultatet blev dannelsen af "Rønne og Omegns Plantningsforening", der via Hedeselskabet skaffede billige planter og stod bag oprettelsen af mange af de plantager og skove, der den dag i dag præger det sydlige Djursland. Foreningen fik fra 1923 en navnkundig formand i gårdejer Peder Madsen Pedersen i Stabrand, og dens virke blev så omfattende, at den omdøbtes til "Djurslands Søndre Plantningsforening".

I det hele taget spillede lærerne en vigtig rolle som foregangsmænd i plantningssagen. I Kolind var lærer I. C. Yde fra Ebdrup medstifter af Kolind Landboforening og blev dens første formand. Under hans formandskab tog foreningen fat på at plante skov mellem Ebdrup og Kolind. I 1919 fik plantagen navnet "Ydesminde Plantage" til minde om lærer Yde, og vejen gennem området hedder i dag "Ydesmindevej".

Plantningssagen tog i begyndelsen af 1900-tallet et voldsomt omfang på Djursland. Enhver gårdmand eller godsejer med respekt for sig selv sørgede for tilplantning af sine mest sandede arealer. Grossererne og direktører fra København og Aarhus opkøbte sand- og hedearealer og plantede dem til. Både Ebeltoft og

Grenaa købte øde arealer omkring byerne og skabte skov og dermed rekreative muligheder for byboerne. Mols Bjerge blev dækket med plantager (i dag fælder man dem igen, hver tid sine idealer...).

Dalgas døde i 1894, Ferdinand Mourier-Petersen fire år senere. I 1912 rejste "Venner af Hedesagen" en mindesten over Mourier-Petersen lige nord for Rugaard – og der står den stadigvæk. Men det væsentligste minde over de to brave foregangsmænd og deres ligesindede er dog de mange skove på Djursland.

Enrico Mylius Dalgas (1828-1894), maleri af August Jerndorff.

Mindesten ved Rugaard over Ferdinand Mourier-Petersen (1825-1898). Foto VFH 2011.

Skrevet af Vilfred Friborg Hansen til DjurslandsPosten 12. februar 2013